

Structureel Waddenkustfonds nodig voor toekomstbestendig Waddengebied

De Waddenzee is één van de mooiste natuurgebieden van Nederland. De natuurwaarden en het unieke open landschap zijn van nationaal- en internationaal belang. De Waddenzee heeft dan ook niet voor niets de UNESCO-werelderfgoed status. Tegelijkertijd is het Waddengebied ook een regio waar mensen wonen en werken. Het is een voortdurende uitdaging in een kwetsbaar natuurgebied aandacht te blijven houden voor de leefbaarheid van het gebied zelf. En ook hier geldt: Elke regio telt! We moeten de aandacht vasthouden voor de bijzondere positie waarin de Waddeneilanden zich bevinden.

De Waddenprovincies, Waddeneilanden en Waddenkustgemeenten werken in de regio nauw samen met het Rijk en maatschappelijke partners om dit unieke en krachtige gebied te behouden en toekomstbestendig te maken. Voor mens en natuur. Vanuit de kracht van het gebied. Hierbij is het vinden van een blijvende balans tussen natuur- en economische waarde cruciaal. Dit vergt continue aandacht en inzet van Rijk en regio. Wij vragen daarom om een structureel en integraal Kustfonds Waddengebied om de sociaal-maatschappelijke, economische en ecologische opgaven integraal aan te kunnen pakken. En daarbij alles op alles te zetten om de UNESCO-werelderfgoedstatus van het Waddengebied te behouden. Een status die de 'uitzonderlijke universele waarde' van het gebied erkent en waarmee we dit unieke gebied moeten én willen beschermen voor toekomstige generaties.

Om de onschatbare waarde van het Waddengebied duurzaam te beschermen en daarmee de UNESCO-status te behouden is het volgende nodig:

- Een structureel en integraal Kustfonds Waddengebied
- Meer financiële middelen voor natuurbeheer en -inrichtingsmaatregelen
- Inzet op behoud en verbetering leefbaarheid en bereikbaarheid Waddengemeenten

EEN STRUCTUREEL KUSTFONDS WADDENGEBIED EN MEER FINANCIËLE MIDDELEN VOOR NATUUR

Het Unesco Werelderfgoed Waddenzee wordt gekenmerkt door unieke natuur en ecosystemen, die echter in toenemende mate verder uit balans raken. Uit de laatste evaluatie van Natura2000 blijkt dat Nederland onmogelijk aan de Europese verlichtingen voor de Waddenzee kan voldoen en het gebied mogelijk op slot komt te staan. Daarmee komt ook de leefbaarheid en de vitaliteit van de Waddeneilanden en de Waddenkustgemeenten verder onder druk te staan, terwijl het Waddengebied grote sociaal economische opgaven kent. Het is daarom van groot belang nu alles in het werk te stellen om de onschatbare ecologische en culturele waarden in het Waddengebied te behouden en verbeteren. Zonder stevige dijken en vitale ecosystemen geen toekomstbestendige visserij, bereikbaarheid, recreatie of energievoorziening. De kosten van niets doen zijn vele malen hoger dan tijdig investeren.

De huidige lange termijnfinanciering via het Waddenfonds loopt formeel tot 2028, terwijl de uitdagingen en opgaven in het gebied niet ophouden. Daarnaast loopt het Waddengebied al decennia aan tegen de potjescultuur: gefragmenteerde financieringsbronnen zoals het Deltaprogramma, het Klimaatfonds, Regiodeals, EU Life IP HWBP, PACW, VHR, KRW etc.) die bovendien een enorme bureaucratie bij alle overheidslagen, stakeholders, inwoners en gebruikers met zich meebrengen. Het vertraagt en belemmert de samenhang en doelmatigheid van investeringen.

Onze roep om een structureel en integraal Kustfonds Wadden sluit aan op het [advies](#) van ABDTOPConsult Ongedeeld gebied, verdeelde verantwoordelijkheid, opgedeelde bekostiging waarin wordt gepleit voor een financiële Waddenfaciliteit en op het recent uitgebrachte eindrapport van Jan Jaap de Graeff : “Werk aan de Wadden”. De Graeff adviseert deze nieuwe financiële faciliteit het liefst op kort termijn in te richten, voordat het huidige Waddenfonds ophoudt te bestaan. Met het oog op continuïteit, is het aanvullende advies om hier zo snel mogelijk een besluit over te nemen, zodat er geen gat valt in de financiering van de Agenda voor het Waddengebied 2050 en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma.

Een integraal Waddenkustfonds maakt het mogelijk om bestaande en nieuwe middelen te bundelen, met één gezamenlijk toetsingskader en gelijke voorwaarden. Met nadrukkelijk, evenals de afgelopen 20 jaar, ook co-financiering uit de regio en de drie Waddenprovincies. Dit fonds borgt een duurzame balans tussen ecologische bescherming en economisch medegebruik, inclusief ruimte voor visserij, bereikbaarheid, toerisme en energieopwekking. Het is onze overtuiging dat alleen een integraal, meerjarig én robuust financieel instrument duurzame bescherming en toekomstbestendig gebruik van het Waddengebied mogelijk maakt.

**Voor een veerkrachtig waddengebied, zowel ecologisch als economisch,
is een structureel Waddenkustfonds cruciaal.**

ACTIEVE INZET RIJK BIJ BEHOUD LEEFBAARHEID EN BEREIKBAARHEID WADDENGEMEENTEN

De Waddengemeenten staan onder druk met grote leefbaarheidsopgaven op het gebied van wonen, voorzieningen, bereikbaarheid, waterveiligheid en zoetwaterbeschikbaarheid. Daarnaast wordt de omgeving bedreigd door de achteruitgang van de natuur in het UNESCO-Werelderfgoed gebied. De permanente afweging tussen economie en ecologie mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid en duurzame bereikbaarheid. Heldere politieke keuzes met als uitgangspunt dat leefbaarheid en bereikbaarheid hand in hand gaan, zijn daarom noodzakelijk.

Leefbaarheid kustgemeenten

In de (Wadden)kustregio wonen en werken ongeveer 450.000 mensen. Voor hen is investeren in economische ontwikkelingen en maatschappelijke voorzieningen in deze regio van levensbelang. Dat belang blijkt ook uit de laatste Waddenbalans¹ die laat zien dat men in de kustgemeenten de gezondheid lager beoordeelt, de werkloosheid er hoger is en er gemiddeld genomen meer huishoudens zonder adequate financiële buffer zijn. En zien we regionaal dat de brede welvaart in bijvoorbeeld Oost-Groningen gemiddeld genomen achterblijft en er sprake is van hardnekkige structurele sociaaleconomische structuren en patronen.

Havens, toerisme, landbouw en visserij zijn de belangrijkste motoren van de economie in het Waddenkustgebied. Daarnaast is de kustregio, waar net zoveel mensen wonen en werken als in bijvoorbeeld de regio Utrecht, een aantrekkelijke omgeving voor forenzen. Daarmee is deze regio ook een drager voor economische voorzieningen zoals dienstverlening en detailhandel. Deze economische dragers staan niet los van elkaar en juist in het Waddengebied kunnen ze elkaar versterken. Kansrijk zijn bijvoorbeeld het verwerken van de producten in de regio zelf, het verbinden van landbouw en visserij met recreatie en toerisme en het verbinden van landbouw met energie.

Het is dus van vitaal belang voor de leefbaarheid van het Waddengebied om deze sectoren, die nu te maken hebben met verschillende bedreigende ontwikkelingen, te steunen en op weg te helpen naar een duurzame en verantwoorde toekomst. En te blijven investeren in mensen én omgeving. Zo zorgt kleinschalige, natuurgerichte recreatie langs de Waddenkust voor versterking van de beleefbaarheid van natuur en erfgoed, vergroting van de binding van inwoners met hun regio en versterking van de regionale economie.

Het Maritiem Cluster in Den Helder in Noord-Holland en de Regio Deals zijn goede voorbeelden van hoe door recreatie en werkgelegenheid samen te stimuleren, we jong talent aantrekken en houden, we de regionale economie versterken en zo bouwen we aan een toekomstbestendig Waddengebied in balans met natuur- en cultuurhistorische waarden.

Specifiek in Noord-Groningen maken we nog steeds grote zorgen over de zware stroomkabel voor windenergie die onder het eiland Schiermonnikoog wordt aangelegd. Een zeer teleurstellend besluit voor het kwetsbare Waddengebied. De aanleg heeft veel impact op de natuur en op de landbouw in Noord-Groningen. We vragen dan ook een ruime investering in de regio om schade en natuur te compenseren.

¹ Waddenbalans - basismonitoringwadden

Leefbaarheid eilandgemeenten

De eilanden hebben een opgave om een levendige gemeenschap van en voor eilanders te behouden, waarbij wonen, werken, onderwijs en zorg ook voor toekomstige generaties mogelijk blijven. De eilanden willen voorkomen dat veel eilanders aan de wal gaan wonen door een gebrek aan kernvoorzieningen, woonruimte en passend werk. Het huidige programma van de Regio Deal De Waddeneilanden, waar wij al jaren samen met Rijk en provincies aan werken, eindigt eind 2027. De noodzaak voor aanvullende steun eindigt echter niet, omdat de opgaven onverkort blijven bestaan. En niets doen maakt de opgaven alleen maar duurder.

In dit kader worden ook gesprekken gevoerd met de BES-eilanden in E8 verband (een samenwerkingsverband tussen de Waddeneilanden en Bonaire, Sint Eustatius, Saba). Ook de bestaande “Waddentoets” (zie [deze aangenomen motie](#)) zou moeten worden opgenomen in de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheid (UDO). Wet- en regelgeving moeten getoetst worden op de uitwerking voor de eilanden, omdat de Waddeneilanden hierin onvergelijkbaar zijn met de gemeenten aan wal.

Een actueel punt van zorg is de aangekondigde verandering van Rijksbeleid voor de dijken van de Waddeneilanden waarbij een grotere kans op overstromingen wordt geaccepteerd. Wij maken ons grote zorgen over de gevolgen voor (water)veiligheid en leefbaarheid (herstel na overstroming) van deze wijziging.

Ontwikkel samen met de waddengemeenten een specifiek programma voor de eilanden en de kustgemeenten om de leefbaarheid en de sociaaleconomische positie te verbeteren.

Bereikbaarheid

De veerverbinding vormt de levensader van de Waddeneilanden en is de onmisbare schakel tussen de eilanden en het vasteland. Deze verbinding is de ruggengraat van het maatschappelijk en economisch ecosysteem van zowel de eilanden als de Waddenkustgemeenten. Omdat er voor de eilanden geen volwaardig alternatief vervoer bestaat, moet de veerdienst betrouwbaar, betaalbaar en toekomstbestendig zijn. Dit vraagt om een zorgvuldig vormgegeven veerdienst, met nadrukkelijke betrokkenheid en formele zeggenschap van de eilandbesturen bij concessieverlening, dienstregelingen en investeringsbesluiten.

De Friese Waddeneilanden pleiten voor een stevige en realistische ambitie op het gebied van volledig elektrisch varen dat past in het karakter van het gebied. Dit vereist een actievere en regisserende rol van het Rijk bij het oplossen van de netcongestieproblematiek in de Waddenkustregio. De veerhavens en bijbehorende energievoorzieningen dienen te worden aangemerkt als vitale infrastructuur, zodat netbeheerders versneld kunnen investeren in netverzwaring en laadinfrastructuur. De al gereserveerde 50 miljoen euro uit het Klimaatfonds moet daarbij expliciet geborgd blijven en worden ingezet voor zowel het oplossen van netproblemen als de realisatie van laadvoorzieningen in de havens. Naast investeringen in infrastructuur vragen de eilanden om structurele, meerjarige zekerheid over de financiering van duurzame veerdiensten. De meerkosten die samenhangen met de transitie naar elektrisch varen mogen niet leiden tot hogere tarieven voor eilandbewoners, werknemers en ondernemers. Het Rijk wordt daarom gevraagd bij te dragen aan de opstart- en transitiekosten, zodat bereikbaarheid betaalbaar blijft en maatschappelijke functies, zoals zorg, onderwijs en werk, gewaarborgd zijn.

Bereikbaarheid van het Waddengebied raakt meerdere beleidsterreinen, waaronder mobiliteit, energie, klimaat en regionale economie. Een betere onderlinge afstemming is noodzakelijk om voortgang te realiseren. De Waddeneilanden vragen het Rijk daarom om een interdepartementale regietafel in te richten, waarin betrokken ministeries gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen en waarin de regio volwaardig participeert. Zonder deze inzet van het Rijk dreigt de verduurzaming van de veerdiensten te stagneren door onvoldoende energiec capaciteit en infrastructuur. Dit leidt tot een toenemende kwetsbaarheid en onbetrouwbaarheid van de verbinding, met risico's voor de bereikbaarheid van essentiële voorzieningen en economische activiteiten. Daarnaast komt de betaalbaarheid van de veerverbinding onder druk te staan, doordat meerkosten noodgedwongen worden doorberekend aan gebruikers. Uiteindelijk vergroot dit de regionale ongelijkheid en ondermijnt het de leefbaarheid en toekomstperspectieven van de Waddeneilanden.

Speciale aandacht vraagt de actuele situatie van de haven van Terschelling en de Willem Barentzkade. Haven en kade zijn zo kwetsbaar dat de toegang van het eiland voor bussen en vrachtauto's mogelijk al in de zomer in gevaar komt. Er is een rijksbijdrage nodig om de haven structureel toekomstbestendig te maken.

Zonder actieve regie en structurele inzet van het Rijk dreigt de veerverbinding haar rol als betrouwbare levensader te verliezen, met verstrekende gevolgen voor de leefbaarheid, economie en duurzaamheid van de Waddeneilanden. Dat geldt evenzeer voor de bereikbaarheid van het hele Waddengebied, waarbij het openhouden van de andere vaargeulen zoals de toegankelijkheid naar de Noordzee ook betrokkenheid en inzet van het Rijk vergt.

Richt een interdepartementale regietafel in, waarin de regio volwaardig participeert en waarin betrokken ministeries gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor verbetering en verduurzaming van bereikbaarheid.

Contactpersoon voor vragen

Marleen Nieuwenhuis, Public Affairs-adviseur Noord-Holland,
namens de Vereniging Waddenzeegemeenten,
het Samenwerkingsverband De Waddeneilanden en
de drie Waddenprovincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland

Contactgegevens

Marleen.nieuwenhuis@noord-holland.nl
06-5284 1171

Grafische verzorging

The Creative Hub

Haarlem, februari 2026